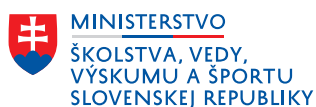

PREČO (NE)FUNGUJE DOBROVOĽNÍCTVO NA ŠKOLÁCH?

VÝSLEDKY
A INTERPRETÁCIA
PRIESKUMU
O DOBROVOĽNÍCTVE
NA STREDNÝCH ŠKOLÁCH

Realizované Dobrovoľníckym centrom Trnavského kraja s podporou Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR v oblasti práce s mládežou, ktoré administruje NIVAM – Národný inštitút vzdelávania a mládeže.

PREČO NÁS ZAUJÍMA, AKO (NE)FUNKUJE DOBROVOĽNÍCTVO NA ŠKOLÁCH?

V roku 2025 sme sa v Dobrovoľníckom centre Trnavského kraja rozhodli venovať ešte intenzívnejšiu pozornosť mládeži a ich miestu vo svete dobrovoľníctva. Sme presvedčení, že mladí ľudia majú obrovský potenciál formovať komunity okolo seba – potrebujú však priestor, podporu a príležitosti, kde môžu svoje hodnoty a energiu zmysluplne uplatniť.

Aj preto vznikol projekt „Dobrovoľníctvo na stredných školách“, ktorý je súčasťou našich aktivít zameraných na mladých ľudí a ich angažovanosť. Tento projekt bol podporený z dotácie Ministerstva školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR v oblasti práce s mládežou, ktoré administruje NIVAM – Národný inštitút vzdelávania v rámci výzvy „Aktuálne priority v práci s mládežou“. V jeho rámci sme sa zaviazali k realizácii aktivít, ktoré posilnia dobrovoľníctvo mladých nielen v školskom prostredí a zároveň prinesú praktické nástroje a dáta pre ďalší rozvoj tejto oblasti.

Jedným z kľúčových výstupov projektu je prieskum medzi žiakmi a zamestnancami stredných škôl v Trnavskom kraji. Jeho cieľom bolo lepšie porozumieť tomu, ako žiaci a zamestnanci škôl dobrovoľníctvo vnímajú, aké s ním majú skúsenosti, čo ich motivuje, čo im v zapojení bráni, aké prínosy vidia a čo by im pomohlo v tom, aby sa stalo prirodzenou súčasťou života v škole. Tento pohľad sme považovali za nevyhnutný pre nastavenie našich budúcich aktivít, ako aj pre skvalitnenie našej spolupráce so školami a partnermi v oblasti dobrovoľníctva mládeže.

Dotazník bol realizovaný v júni 2025, teda ku koncu školského roka 2024/2025.

V spolupráci s Odborom školstva Trnavského samosprávneho kraja sme oslovili všetky školy v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti. Prieskum sme zároveň propagovali prostredníctvom našich sociálnych sietí, webstránky a vďaka zapojeniu partnerských organizácií, ktoré nám pomohli s distribúciou dotazníkov medzi svojich dobrovoľníkov z radov stredoškôľakov či pedagógov, s ktorými spolupracujú. V neposlednom rade sme využili aj osobné kontakty a sieť spolupracovníkov, aby sme oslovili čo najširšiu skupinu respondentov.

Veríme, že výstupy z tohto prieskumu nám i našim partnerom pomôžu lepšie porozumieť mladým ľuďom, ich postoju k dobrovoľníctvu a spôsobom, ako ich zmysluplne zapojiť. Zároveň veríme, že tieto dáta budú cenným základom pre nastavovanie efektívnej komunikácie smerom k mládeži i pre plánovanie ďalších aktivít, ktoré môžu v školách pomôcť vytvoriť silnejšiu kultúru dobrovoľníctva.

AKÚ (ESTU K DÁTAM SME (NE)ZVOLILI?

Prieskum sme realizovali v mesiaci jún 2025, teda ku koncu školského roka 2024/2025, a to prostredníctvom online dotazníkov. Tieto boli rozdelené do dvoch samostatných verzií – pre žiakov a pre zamestnancov škôl. Vytvorili sme ich tak, aby sme získali čo najkomplexnejší pohľad na to, ako je dobrovoľníctvo vnímané v prostredí stredných škôl – ako samotnými mladými ľuďmi, tak aj tými, ktorí majú možnosť ich k angažovanosti viesť. Distribúcia sa uskutočnila prostredníctvom Odboru školstva Trnavského samosprávneho kraja, ktorý pomohol dotazník dostať na všetky stredné školy v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti. Okrem toho sme využili aj naše vlastné komunikačné kanály – web, sociálne siete, e-mailový newsletter – a do spolupráce sme prizvali aj partnerské organizácie, ktoré dotazník sprostredkovali medzi svojimi členmi. V niektorých prípadoch sme sa opreli aj o súkromné kontakty a osobné väzby, aby sme zabezpečili čo najširší záber.

KTO SA (NE)PODELIL O SVOJ NÁZOR?

HLASY Z LAVÍC

Do prieskumu sa zapojilo 456 žiakov stredných škôl z rôznych častí Trnavského kraja.

Z hľadiska pohlavia tvorili najväčšiu časť respondentov dievčatá (251), nasledované chlapcami (196). Deväť respondentov pohlavie neuviedlo. Táto štruktúra sa odráža aj v ďalších častiach prieskumu, kde sa v odpovediach dievčat častejšie objavuje väčšia angažovanosť a pozitívne nastavenie voči dobrovoľníctvu.

Pokiaľ ide o vekové rozloženie, najväčšiu skupinu tvorili žiaci vo veku 17 – 18 rokov (242 respondentov), nasledovaní skupinou 15 – 16-ročných (160). Najstaršiu vekovú skupinu (19 a viac rokov) zastupovalo 54 žiakov. Vekové zloženie vzorky odráža prirodzené rozloženie populácie na stredných školách, pričom mierne prevažuje stredná veková skupina, typická pre vyššie ročníky.

DOBROVOĽNÍCTVO (NIE) JE PRE (HALANOV)?

Dievčatá tvoria viac ako polovicu respondentov a výrazne častejšie uvažujú o zapojení do dobrovoľníctva.

Najväčšiu časť respondentov tvorili žiaci stredných odborných škôl (292 odpovedí). Gymnázia boli zastúpené 158 respondentmi, zatiaľ čo súkromné školy sa objavili len okrajovo (4 odpovede) a cirkevné školy v odpovediach absentovali úplne. Dvaja respondenti typ školy neuviedli. Výsledky prieskumu tak prirodzene viac reflektujú skúsenosti žiakov odborného vzdelávania.

Z hľadiska geografického zastúpenia škôl, ktoré žiaci navštevujú, mali najväčšie zastúpenie respondenti z Piešťan (161), Trnavy (95), Šamorína (49) a Dunajskej Stredy (47). Menšie počty odpovedí prišli zo škôl v Senici (32), Skalici (21), Gbeloch (14), Holíči (13) či Vrbovom (8). Niektoré lokality ako Galanta, Sered' či Rakovice sa v prieskume objavili len s minimálnym počtom odpovedí. Úplne chýbali odpovede z okresu Hlohovec, čo predstavuje jediné výraznejšie regionálne obmedzenie. Celkovo však možno považovať regionálne rozloženie dát za pomerne vyvážené, s dominanciou väčších miest.

HLASY Z KATEDRY

Súčasťou prieskumu bola aj samostatná vzorka pedagogických a odborných zamestnancov stredných škôl, ktorých sme oslovili s cieľom zmapovať ich postoje k dobrovoľníctvu, skúsenosti s podporou žiackych aktivít a potreby v tejto oblasti. Celkovo dotazník vyplnilo 133 respondentov z radov zamestnancov škôl.

Z hľadiska pracovného zaradenia dominovali odpovede od učiteľov a učiteľiek, ktorí tvorili najväčšiu skupinu (103 respondentov). Nasledovali zástupcovia riaditeľov škôl (9) a riaditelia alebo riaditeľky škôl (8), čo do prieskumu prináša aj relevantnú perspektívu školského manažmentu.

V menšom počte boli zastúpené aj ďalšie profesie – majstri odbornej výchovy (7), koordinátori dobrovoľníctva (2), asistent pedagóga (1), školský špeciálny pedagóg (1), vychovávateľka na internáte (1), výchovný poradca (1) a supervízor (1).

Táto skladba ukazuje, že prieskum zachytáva pohľady širokého spektra školských pracovníkov – od vedenia cez odborné zložky až po bežnú pedagogickú prax.

Väčšinu odpovedí (119) poskytli zamestnanci stredných odborných škôl, kým zamestnanci gymnázií tvorili menšiu časť vzorky (14). Tento nepomer prirodzene ovplyvňuje výpovednú hodnotu dát – výsledky budú vo väčšej miere reflektovať realitu a skúsenosti odborného školstva, ktoré predstavuje nosný segment stredoškolského vzdelávania v Trnavskom kraji.

Z pohľadu regionálneho zastúpenia boli najviac zastúpené školy z väčších miest a okresných centier – konkrétne Trnava (33), Piešťany (25), Senica (22), Skalica (17) a Dunajská Streda (16). Odpovede prišli aj zo škôl v menších mestách a obciach ako Holíč (8), Vrbové (4), Sereď (3), Galanta (2), Gbely (2), Šamorín (1) a Rakovice (1). Chýbajúce zastúpenie okresu Hlohovec predstavuje jedinú viditeľnú medzeru, inak možno prieskum považovať za regionálne vyvážený a komplexný. Tento súbor údajov vytvára kvalitný základ pre analýzu potrieb a skúseností zamestnancov, ktorí zohrávajú kľúčovú úlohu v podpore dobrovoľníctva v školskom prostredí. Ich názory, skúsenosti a návrhy budú slúžiť ako dôležité podklady pri plánovaní ďalších krokov v oblasti rozvoja dobrovoľníckych aktivít na stredných školách.

ČO VŠETKO SME (NE)ZACHYTILI?

Uvedomujeme si, že napriek snahe o široké zastúpenie nie je prieskum plne reprezentatívny pre celý Trnavský kraj. Jednou z hlavných výziev bola závislosť od ochoty škôl prieskum sprostredkovať – ich zapojenie bolo rôznorodé. Niektoré školy a zamestnanci aktívne spolupracovali, iné sa zapojili len minimálne alebo vôbec. To prirodzene viedlo k rozdielnej miere zapojenosti jednotlivých regiónov a typov škôl.

Niektoré okresy chýbajú úplne, v iných je počet respondentov príliš nízky na formulovanie záverov. Zároveň je nerovnomerne zastúpená aj štruktúra škôl, čo môže ovplyvniť výpovednú hodnotu niektorých zistení. Prieskum sme realizovali výhradne kvantitatívne, formou uzatvorených alebo polootevorených otázok. Chýbajúca kvalitatívna zložka (napr. rozhovory, fokusové skupiny) znamená, že hĺbkové motívy a skúsenosti respondentov nie je možné podrobnejšie analyzovať.

Napriek týmto obmedzeniam považujeme získané dáta za veľmi cenné a informatívne, a to najmä ako podklad pre plánovanie našich ďalších aktivít zameraných na stredoškolskú mládež.

GYMNÁZIÁ SME (NE)PREHOVORILI?

Najväčšiu časť odpovedí poskytli učitelia a učiteľky zo stredných odborných škôl, ktorých pohľad preto najvýraznejšie ovplyvňuje celkový výsledok prieskumu.

AKO TO (NE)VIDIA ŽIA(I)?

V tejto časti prinášame pohľad samotných žiakov a žiačok stredných škôl. Zameriavame sa na to, ako dobrovoľníctvo vnímajú, odkiaľ o ňom získavajú informácie a aké predstavy si s ním spájajú. Následne sa pozrieme aj na rozdiely medzi tými, ktorí už skúsenosť s dobrovoľníctvom majú, a tými, ktorí sa doň zatiaľ nezapojili.

(NE)VEDIA. ČO JE DOBROVOLNÍCTVO?

Z odpovedí žiakov je zrejmé, že väčšina stredoškóľákov má intuitívne veľmi jasnú predstavu o tom, čo dobrovoľníctvo predstavuje. Najčastejšie ho opisujú ako pomoc druhým (210 odpovedí), vykonávanú z vlastnej vôle (59) a bez nároku na finančnú odmenu (55).

Niektorí spájajú dobrovoľníctvo s konkrétnymi aktivitami – pomoc prírode, zvieratám, seniorom, komunitám či účasť na zbierkach a akciách (35). Menšia skupina ho definuje cez osobný pocit zmysluplnosti a dobrého skutku (9).

Tieto dáta ukazujú, že mladí vnímajú dobrovoľníctvo prevažne pozitívne a hodnotovo:

- > AKO POMOČ INÝM
- > BEZ NÁROKU NA ODMENU
- > Z VLASTNÉHO ROZHODNUTIA
- > PRE DOBRÝ POCIT A PRÍNOS PRE KOMUNITU

Zaujímavé zistenie je aj to, že časť žiakov si dobrovoľníctvo priamo spája s konkrétnymi programami, napríklad Skautingom či DofE, čo naznačuje, že tieto značky majú v prostredí mládeže silnú rozpoznateľnosť.

ODKIAL SA O DOBROVOLNÍCTVE (NE)DOZVEDAJÚ?

V rámci skúmania zdrojov informácií o dobrovoľníctve dominujú v rámci odpovedí žiakov dva rovnocenné zdroje: sociálne siete (260 odpovedí) a škola (259). Výsledky naznačujú, že pre stredoškóľákov majú pri informovaní o dobrovoľníctve podobnú váhu. To potvrdzuje, že ak chceme tému dobrovoľníctva medzi mládežou posilňovať, treba kombinovať oba kanály – digitálny svet a školské prostredie.

Ďalšími dôležitými zdrojmi sú rodičia a rodina (100) a webové stránky organizácií (99), ktoré žiaci uvádzali takmer v rovnakej miere. V menšom, ale stále zaujímavom rozsahu, figurujú aj kamaráti (87 odpovedí). To ukazuje, že hoci medzi mladými existuje aj „rovesnícke šírenie“ informácií, nie je také výrazné ako vplyv rodiny, školy či online priestoru.

Malá skupina respondentov (19) uviedla, že o dobrovoľníctve ešte nikdy nepočula.

V prieskume sa objavili aj špecifické odpovede v kategórii „iné“ – napríklad Skauting, Saleziáni na Kopánke či Parlament mládeže. Tieto výpovede naznačujú, že časť mladých sa s dobrovoľníctvom stretáva aj cez konkrétne komunitné a záujmové prostredia.

DOBROVOLNÍCTVO (NIE)LEN V ŠKOLE

Pre časť študentov je dobrovoľníctvo prirodzene späté so skautingom, programom DofE či komunitnými aktivitami – práve tieto základy môžu byť pevnou pôdou, na ktorej sa dá pri podpore a rozvoji dobrovoľníctva ďalej stavať.

DOBROVOLNÍCI A (NE)DOBROVOLNÍCI

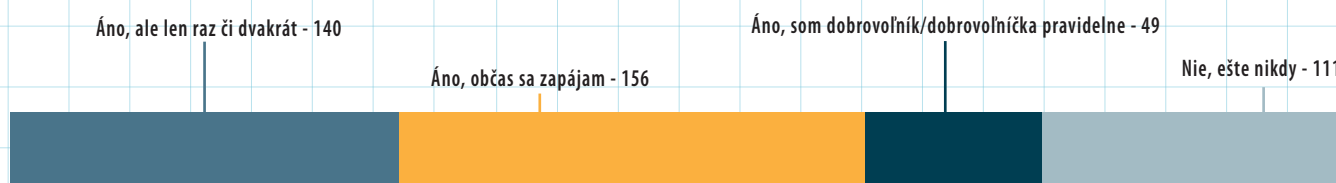
Z odpovedí vyplýva, že väčšina stredoškôľakov má aspoň nejakú skúsenosť s dobrovoľníctvom. Najčastejšie uvádzali, že sa zapájajú občas (156 odpovedí) alebo že sa do dobrovoľníckej aktivity pustili len raz či dvakrát (140 odpovedí). Tieto dve skupiny spolu tvoria najväčšiu časť respondentov.

Menšia, ale dôležitá skupina sú pravidelní dobrovoľníci (49), ktorí sa dobrovoľníctvu venujú dlhodobo a systematicky.

Na druhej strane 111 žiakov priznalo, že sa do dobrovoľníctva ešte nikdy nezapojili. Ide teda o významný segment stredoškôľakov, ktorí zatiaľ nemajú osobnú skúsenosť s touto formou aktivity.

Celkové výsledky tak ukazujú pestrú paletu skúseností – od úplne nezapojených, cez jednorazových účastníkov až po pravidelných dobrovoľníkov.

SKÚSENOŠŤ S DOBROVOLNÍCTVOM:

DOBROVOLNÍCTVO NA VLASTNEJ KOŽI

Spomedzi 345 žiakov, ktorí už majú skúsenosť s dobrovoľníctvom, sa ukazuje pestrá paleta oblastí ich zapojenia. Najčastejšie išlo o ochranu životného prostredia (172 odpovedí), prácu s deťmi a mládežou (136) a pomoc pri športových podujatiach (122). Menej často, no stále významne, sa žiaci zapájali do organizovania kultúrnych podujatí (114) či do pomoci seniorom (72). Najmenej zastúpené boli oblasti starostlivosti o zvieratá (65) a pomoci ľuďom bez domova (19).

Okrem týchto hlavných kategórií žiaci uvádzali aj množstvo špecifických činností, ktoré ukazujú rozmanitosť dobrovoľníckych možností. Objavili sa aktivity v charite, dobrovoľných hasičských zboroch, múzeách, pri liturgii, v rámci školských parlamentov, školských časopisov či pomoc školníkom. Niektorí spomínali aj účasť na finančných zbierkach, ako Biela pastelka či Liga proti rakovine, či dokonca zapojenie do humanitárnej pomoci Ukrajine. Tieto otvorené odpovede naznačujú, že dobrovoľníctvo má pre mladých rozmanité podoby – od environmentálnych aktivít až po lokálne, komunitné alebo celospoločenské iniciatívy.

SKÚSIŤ (NE)STAČÍ!

Dobrovoľníctvo si už vyskúšala väčšina študentov, no pravidelne sa mu venuje len malá časť z nich.

DOBROVOLNÍCI (NE)ČAKAJÚ LEN NA ZELENÚ

Otázka životného prostredia a jeho budúcnosti je pre mladých dôležitá – preto sú zelené dobrovoľnícke aktivity dnes ich dominantnou témou.

Pri pohľade na zdroje informácií o konkrétnych aktivitách, do ktorých sa zapojili, dominujú dva kanály: škola (160 odpovedí) a kamaráti (118). V menšej miere zohrali úlohu sociálne siete (39), ešte menej webové stránky organizácií (11) a len jediný respondent uviedol, že impulz prišiel od rodiny. V otvorených odpovediach sa často objavovali športové kluby, tréneri, Skauting, parlament mládeže alebo dokonca vlastná iniciatíva založiť dobrovoľnícky krúžok. Tieto zistenia ukazujú, že vstup do dobrovoľníctva sa väčšinou odohráva v prostredí, ktoré je mladým dôverne známe a blízke.

Zaujímavý je pritom rozpor medzi týmto zistením a odpoveďami všetkých respondentov na otázku, kde sa najčastejšie stretávajú s informáciami o dobrovoľníctve – tam výrazne dominovali sociálne siete. Môžeme to interpretovať tak, že hoci žiaci pasívne vnímajú obsah o dobrovoľníctve na sociálnych sieťach, tieto im neposkytujú dostatočný impulz na zapojenie. Skutočným spúšťačom konania sa často stáva osobný kontakt – v prostredí školy alebo medzi rovesníkmi. Zdá sa, že informácie zo sociálnych sietí si mladí síce všimajú, ale pokiaľ im nie sú sprostredkované dôveryhodne, konkrétne a cez blízkych ľudí, nevedú automaticky k aktivite.

Ak sa pýtame na motivácie, odpoveď je jasná: až 306 respondentov uviedlo, že ich hnala túžba pomôcť. Nasledovala snaha spoznať nových ľudí (58 odpovedí), zatiaľ čo priame odporúčania od učiteľov či rodičov zohrali zanedbateľnú úlohu. Zaujímavé sú vlastné odpovede, kde sa objavujú dôvody spojené s povinnosťou alebo praktickým prospechom – napríklad „musel som“, „kvôli škole“, „dostal som jedlo“ alebo „išiel som, lebo kamaráti tam boli“. Ukazuje sa tak, že popri hodnotovej motivácii existuje aj skupina mladých, pre ktorých je rozhodnutie zapojiť sa výsledkom vonkajšieho tlaku alebo pragmatických dôvodov.

Intenzita zapojenia sa ukazuje skôr ako príležitostná než pravidelná. Najviac žiakov označilo, že sa zapájajú občas – párkrát do roka (160), alebo iba výnimočne – raz ročne (129). Pravidelne, teda každý mesiac alebo častejšie, sa venuje dobrovoľníctvu len 56 respondentov. To znamená, že dobrovoľníctvo je v živote väčšiny stredoškôľakov skôr doplnkovou aktivitou než stabilnou súčasťou ich voľného času.

Pri pohľade do budúcnosti sa však obraz javí optimistickejšie. 118 žiakov uviedlo, že sa určite plánujú zapojiť aj v budúcnosti, ďalších 193 by sa zapojilo, ak nájdú vhodnú príležitosť. Len menšia časť, konkrétne 34 respondentov, predpokladá, že sa do dobrovoľníctva nezapojí, najmä kvôli nedostatku času. A práve čas je aj najväčšou bariérou, ktorú žiaci v prieskume pomenovali.

Pri pohľade na bariéry, ktoré žiakom bránia častejšie sa zapájať do dobrovoľníctva, sa najčastejšie objavoval nedostatok času, ktorý väčšina respondentov hodnotila ako stredne silnú až výraznú prekážku. Podobne významný bol aj nedostatok informácií o príležitostiach, kde sa veľa odpovedí sústredilo v stredných hodnotách škály. Preferencia platenej brigády pred dobrovoľníckou činnosťou sa ukázala ako faktor, ktorý časť žiakov vníma intenzívne, zatiaľ čo iní ho nepovažujú za problém. Organizačná náročnosť (doprava, súhlasy rodičov a pod.) bola väčšinou hodnotená ako stredná prekážka a ukazuje, že logistické detaily síce neodrádzajú všetkých, no pre niektorých predstavujú citelné obmedzenie. Naopak, nedostatok uvedomenia si potreby pomoci bol označovaný skôr nízkymi hodnotami, čo naznačuje, že väčšina mladých ľudí si uvedomuje, že pomoc druhým je potrebná.

NA DOBROVOĽNÍCTVO (NIE) JE ČAS

Aj keď si mladí uvedomujú,
že pomoc je potrebná,
ako hlavnú bariéru pomenúvajú čas
– ten radšej venujú škole
či platenej brigáde.

O TÝCH, KTORÍ SI DOBROVOĽNÍCTVO EŠTE NESKÚSILI

Významná skupina respondentov prieskumu (111 žiakov) uviedla, že sa zatiaľ do dobrovoľníctva nezapojili. Ich odpovede nám pomáhajú lepšie porozumieť prekážkam, ktoré im v tom bránia, ako aj tomu, čo by ich mohlo motivovať začať.

Najsilnejšou bariérou medzi tými, ktorí ešte dobrovoľnícku skúsenosť nemajú, je uprednostnenie platenej brigády – až 42 respondentov ju označilo ako veľmi významnú prekážku. Dôležitým dôvodom je aj nedostatok času (32 odpovedí „veľmi“ na škále) a absencia priameho oslovenia alebo neistota, ako začať (28 odpovedí „veľmi“ na škále).

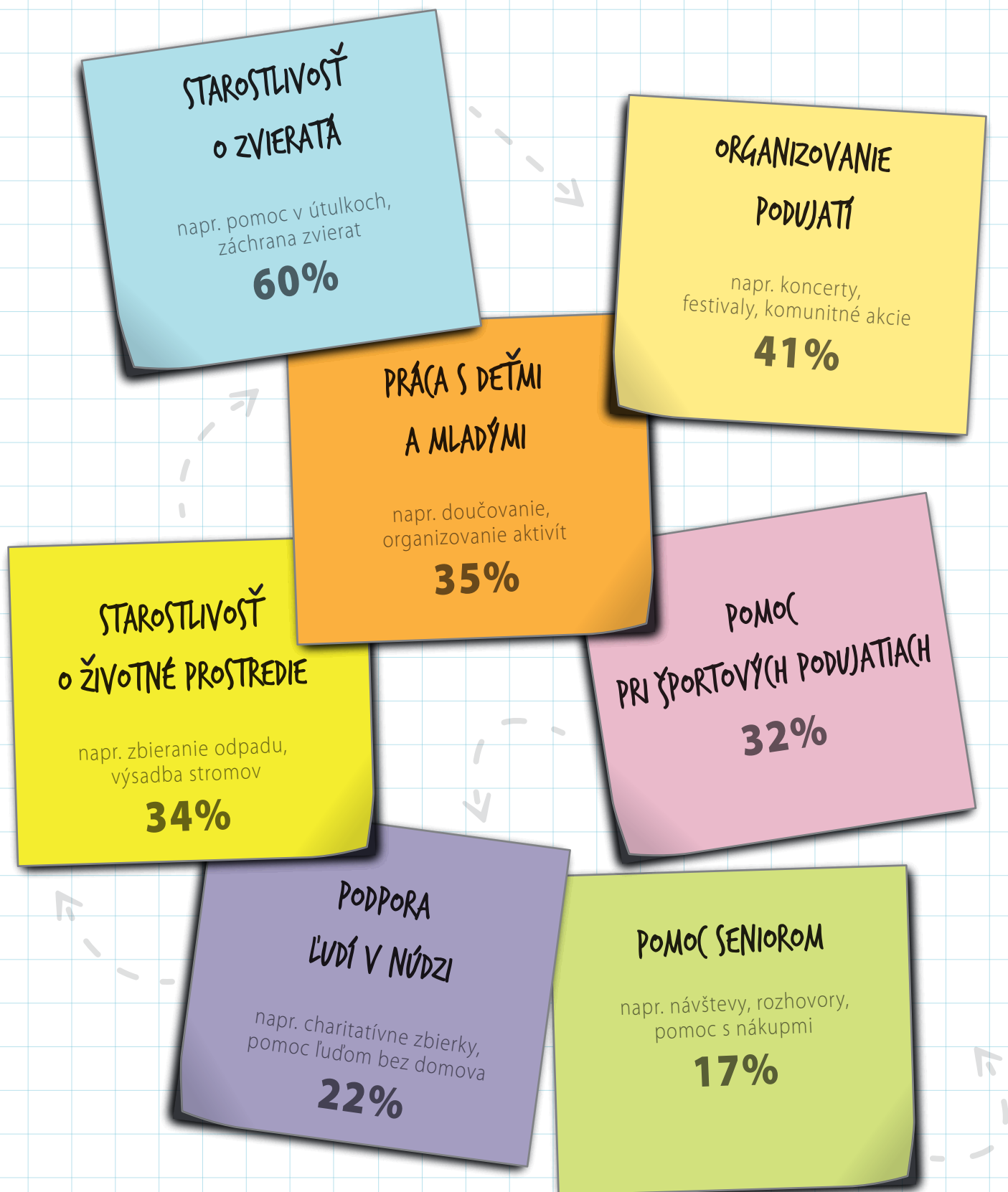
Nedostatok informácií o možnostiach sa síce objavuje ako prekážka, no väčšina žiakov ju vníma na úrovni strednej záťaže – len 21 ju označilo ako veľmi významnú. Psychologické faktory ako strach z nevládnutia či nízke sebavedomie sa síce objavujú, ale skôr okrajovo. Podpora zo strany školy alebo rodičov bola vo väčšine prípadov označená ako vôbec neprekážajúca, čo naznačuje, že nejde o zásadný problém.

Na druhej strane ako najsilnejší motivačný faktor pre budúce zapojenie sa ukázalo pozvanie od kamaráta alebo spolužiaka. Práve osobné odporúčanie od rovesníkov má potenciál preklenúť bariéry a motivovať k prvému kroku. Rovnako významnú rolu zohráva aj možnosť vylepšiť si životopis, ktorú hodnotili vysoko tí, ktorí uvažujú najmä pragmaticky.

Ďalšie faktory ako získanie certifikátu, priame oslovenie organizáciou alebo získanie nových skúseností fungujú ako stredne silné motivátory – potrebujú byť však konkrétne, uveriteľné a prepojené s praktickým prínosom. Naopak, dobrovoľníctvo v rámci školy či sociálny aspekt spoznávania nových ľudí sa ukázali ako slabšie motivačné faktory – zrejme preto, že ich mladí nevnímajú ako lákavé alebo ich majú dostatok už v iných kontextoch.

Ak by si mali vybrať oblasť, v ktorej by dobrovoľnícky začali, najsilnejší záujem prejavili o starostlivosť o zvieratá. Táto oblasť jednoznačne vedie a ukazuje, že mladých priťahujú aktivity s jasným a citovo blízkym cieľom. Ďalej nasledovali organizovanie podujatí, práca s deťmi a mládežou a aktivity zamerané na životné prostredie. Menší, ale stále zreteľný záujem sa objavil pri pomoci pri športových podujatiach a podpore ľudí v núdzi. Najmenší záujem bol o pomoc seniorom – táto oblasť môže byť pre mladých menej uchopiteľná alebo emocionálne náročnejšia.

(NE)VIDITEĽNÁ SÚČASŤ VZDELÁVANIA

DOBROVOLNÍCTVO A ŠKOLSKÁ REALITA

Dobrovolníctvo ako súčasť školského života vnímajú žiaci veľmi rôznorodo.

Z prieskumu vyplýva, že väčšina žiakov má dojem, že sa v školách o dobrovolníctve hovorí – no nie vždy to spre-vádza konkrétna ponuka aktivít. Najčastejšou odpoveďou bolo: „Áno, ale len zriedka“ (181 žiakov), pričom ďalších 161 žiakov uviedlo, že „veľa sa o tom hovorí a sú organizované aktivity“. Menšia skupina nevie zhodnotiť situáciu (81 odpovedí) a len malá časť uviedla, že ich škola nič neorganizuje (33 odpovedí).

Rozdiely sa ukazujú najmä medzi typmi škôl. Gymnázia pôsobia ako prostredie, kde je dobrovolníctvo viditeľnejšie – až 65 žiakov uviedlo, že sa mu škola aktívne venuje, ďalších 62 označilo jeho prítomnosť ako zriedkavú. Na stredných odborných školách (SOŠ) sú odpovede viac rozptýlené – najčastejšie sa objavilo „Áno, ale len zriedka“ (107) a výrazný podiel žiakov odpovedal „Neviem“ (43), čo môže naznačovať nižšiu systematickosť aktivít a slabšiu komunikáciu smerom k žiakom. Na špecializovaných školách (napr. hotelové, zdravotnícke), boli odpovede skôr výnimočné a nesystematické – čo je čiastočne dané aj nižším počtom respondentov z týchto škôl.

Aj keď celkový obraz nie je vyslovene negatívny, ukazuje, že podpora dobrovolníctva v školách často nemá jasnú a konzistentnú formu. Viditeľnosť týchto aktivít závisí najmä od iniciatívy jednotlivých učiteľov alebo škôl, nie od systémového prístupu.

CESTY K DOBROVOLNÍCTVU

Respondenti zároveň hodnotili, aké formy podpory zo strany školy by ich motivovali viac sa do dobrovolníctva zapojiť. Najsilnejším faktorom sa ukázalo „umožnenie dobrovolníctva ako súčasťi výuky“ – teda napríklad dobrovoľnícka prax v rámci predmetov. Až 134 žiakov označilo túto možnosť ako veľmi motivujúcu, čo ukazuje, že ak sa dobrovolníctvo stane súčasťou rozvrhu, žiaci ho vnímajú ako prirodzené a realistické zapojenie.

Stredne silné motivátory boli: dobrovoľnícke aktivity priamo v škole (napr. zbierky, komunitné projekty) a viac informácií o možnostiach dobrovolníctva. V oboch prípadoch je dôležité, aby išlo o konkrétne, praktické a ľahko dostupné príležitosti.

Naopak, nižšiu motiváciu predstavovali možnosti zapojiť sa do krúžku alebo mimoškolských aktivít a osobná podpora učiteľov. Tieto formy oslovili len menšiu časť žiakov, čo môže súvisieť s obmedzeným voľným časom, ale aj s tým, že dobrovolníctvo vnímajú viac ako aktivitu medzi rovesníkmi než ako niečo iniciované učiteľmi.

AKO NA TO?

Tieto zistenia ukazujú, že dobrovolníctvo sa do školského života môže integrovať zmysluplne – ak sa prispôbí potrebám a očakávaniam žiakov. Najsilnejšou zbraňou nie je autorita dospelého, ale konkrétna ponuka v správnom čase a priestore.

**DOBROVOLNÍCTVO
(NE)PATRÍ DO ŠKOLY**

Keď sa dobrovolníctvo stane súčasťou výuky, prestáva byť "navyše" – a začína dávať zmysel.

ČO VŠETKO SPOLU (NE)SÚVISÍ?

Okrem samostatného pohľadu na jednotlivé otázky sme sa pozreli aj na vzájomné súvislosti medzi odpoveďami. Tieto prienikové analýzy ukazujú, že niektoré faktory majú výrazný vplyv na mieru zapojenia žiakov do dobrovoľníctva a na to, ako dobrovoľníctvo vnímajú.

→ TYP ŠKOLY A ZAPOJENIE DO DOBROVOLNÍCTVA

Žiaci gymnázií vykazujú výrazne vyššiu mieru zapojenia do dobrovoľníckych aktivít ako žiaci stredných odborných škôl.

Pravidelne sa dobrovoľníctvu venuje viac než 25 % gymnazistov, kým na SOŠ je to pod 10 %. Naopak, medzi žiakmi SOŠ je vyšší podiel tých, ktorí sa do dobrovoľníctva nikdy nezapojili (okolo 40 %) v porovnaní s gymnazistami (približne 20 %).

→ VEK A OBLASŤ DOBROVOLNÍCTVA

Dobrovoľnícke aktivity sa líšia aj podľa veku. Mladší žiaci (15–16 rokov) sa častejšie zapájajú do environmentálnych aktivít, pomoci pri športových podujatiach či práce s deťmi. Starší žiaci (19 rokov a viac) inklinujú k zložitejším činnostiam, ako je organizácia kultúrnych podujatí, pomoc seniorom alebo podpora vzdelávania.

Dáta tak naznačujú postupné prehlbovanie angažovanosti s pribúdajúcim vekom.

→ POHLAVIE A OBLASTI DOBROVOLNÍCTVA

Rozdiely sú viditeľné aj medzi dievčatami a chlapcami.

Dievčatá sa častejšie angažujú v práci s deťmi a mládežou, pri pomoci seniorom alebo v sociálnych a zdravotníckych službách. Chlapci dominujú v oblasti športových podujatí, environmentálnych aktivít a technickej pomoci. Napríklad pomoc deťom uviedlo takmer 50 % dievčat, ale len približne 20 % chlapcov.

→ ZDROJ INFORMÁCIÍ A ZAPOJENIE

Dôležitým faktorom pre zapájanie sa do dobrovoľníctva je aj zdroj informácií.

Najviac pravidelných dobrovoľníkov pochádza zo skupiny, ktorá sa o dobrovoľníctve dozvedela prostredníctvom školy alebo priamo od organizácií. Naopak, tí, ktorí čerpali informácie prevažne zo sociálnych sietí, sa zapájali menej často.

→ MESTO ŠKOLY A ÚROVEŇ ZAPOJENIA

Geografický kontext hrá tiež svoju rolu. V mestách, ako sú Trnava či Piešťany, je miera dobrovoľníckej aktivity výrazne vyššia – viac než 70 % žiakov má skúsenosť s dobrovoľníctvom. V menších obciach (napr. Veľký Meder, Gbely) je naopak podiel nezapojených žiakov často vyšší než 50 %.

Dostupnosť príležitostí jednoznačne priamo ovplyvňuje mieru zapojenia.

→ VNÍMANIE DOBROVOLNÍCTVA PODĽA SKÚSENOSTI

Skúsenosť s dobrovoľníctvom ovplyvňuje aj hodnotový pohľad. Žiaci, ktorí už dobrovoľníctvo vyskúšali, spájajú ho najčastejšie so slovom „pomoc“ (44 %), zatiaľ čo medzi neskúsenými ho uviedlo 33 %. Pojem „nezištnosť“ spomenulo 6,4 % skúsených a len 0,9 % neskúsených.

Dáta ukazujú, že reálna skúsenosť prehľbuje pochopenie hodnoty dobrovoľníctva.

→ SKÚSENOSŤ A BUDÚCA OCHOTA ZAPOJIŤ SA

Skúsenosť s dobrovoľníctvom teda výrazne zvyšuje budúcu motiváciu a vytvára pozitívny cyklus angažovanosti.

Medzi pravidelnými dobrovoľníkmi plánuje pokračovať viac než 80 % žiakov. Naopak, spomedzi tých, ktorí sa nikdy nezapojili, deklarovalo budúce zapojenie sa len 16 %.

AKO TO (NE)VIDIA ŠKOLY?

Podpora dobrovoľníctva zo strany škôl je vnímaná ich zamestnancami prevažne pozitívne. Až 84 respondentov uviedlo, že ich škola dobrovoľníctvo aktívne podporuje, čo poukazuje na to, že dobrovoľníctvo sa stáva prirodzenou súčasťou školského života. Ďalších 38 respondentov označilo podporu ako príležitostnú, čo naznačuje, že dobrovoľnícke aktivity sa síce na školách objavujú, no často nemajú systematický rámec a bývajú skôr jednorazové.

Len 1 respondent odpovedal, že jeho škola sa v oblasti dobrovoľníctva vôbec neangažuje. Tento zanedbateľný podiel naznačuje, že úplná absencia dobrovoľníckych aktivít je v kraji skôr výnimkou než pravidlom.

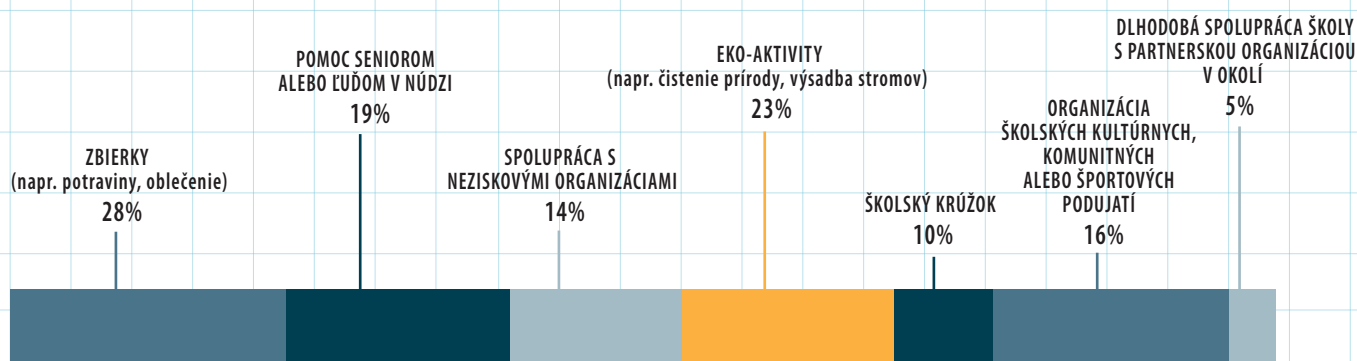
Na druhej strane, 10 respondentov zvolilo odpoveď „neviem“, čo môže signalizovať buď nižšiu informovanosť zamestnancov o aktivitách školy, alebo slabšiu internú komunikáciu v tejto oblasti.

Celkovo tieto výsledky ukazujú, že školy v Trnavskom kraji už vnímajú dobrovoľníctvo ako dôležitú súčasť vzdelávacieho prostredia – no nie všade má táto podpora systematickú podobu. V ďalších častiach sa preto pozrieme osobitne na školy, ktoré sa dobrovoľníctvu venujú aktívne, tie, ktoré ho podporujú len príležitostne, a napokon aj na skupinu, kde podpora úplne absentuje.

DOBROVOLNÍCTVO (NE)OSTÁVA NA OKRAJI ŠKOLSKÉHO ŽIVOTA

Celkom 122 respondentov z radov zamestnancov uviedlo, že ich škola podporuje dobrovoľníctvo aktívne alebo aspoň príležitostne.

Najčastejšími formami dobrovoľníckych aktivít boli zbierky potravín či oblečenia (28 odpovedí) a eko-aktivity ako čistenie prírody či výsadba stromov (23 odpovedí). Tieto činnosti sa prirodzene spájajú so školským prostredím a sú organizačne jednoduchšie. Menej časté, no stále významné boli podujatia organizované školou (16 odpovedí) a pomoc seniorom či ľuďom v núdzi (19 odpovedí). V menšej miere sa vyskytuje spolupráca s neziskovými organizáciami (14), existencia školských dobrovoľníckych krúžkov (10) a dlhodobé partnerstvá s organizáciami (5).

Tieto výsledky naznačujú, že väčšina školských aktivít má príležitostný alebo jednorazový charakter, pričom systematickejšia forma spolupráce zatiaľ zostáva skôr výnimkou.

Zaujímavé zistenia však prináša aj analýza kombinácií aktivít. Len malé percento škôl sa sústreďuje výhradne na jeden typ aktivít (napr. iba zbierky alebo iba eko-projekty). Väčšina ich kombinuje – od krátkodobých akcií cez tematické projekty až po dlhodobé formy pomoci. Najčastejšia je komplexná kombinácia všetkých troch prístupov (krátkodobé, dlhodobé a tematické aktivity), ktorú uviedlo až 71 škôl. To naznačuje, že dobrovoľníctvo na školách má pestrý charakter a vytvára priestor pre rôzne formy zapojenia žiakov.

Medzi hlavnými dôvodmi dominujú hodnotové a výchovné aspekty. Najčastejšie respondenti uvádzali prínos pre komunitu (101 odpovedí), rozvoj zručností a kompetencií žiakov (93) a posilnenie hodnotového vzdelávania (86). Menej často išlo o budovanie imidžu školy (40) či spoluprácu s partnermi (28).

V otvorených odpovediach sa objavili aj ďalšie dôvody: tradícia školy v charitatívnych aktivitách, zapojenie do programov ako DofE, osobný záujem pedagógov či samotných žiakov. To ukazuje, že motivácie sú často prepojené s vnútornou kultúrou školy a osobným nasadením jednotlivcov.

Podľa respondentov pritom žiakov k dobrovoľníctvu najviac priťahuje vnútorná túžba pomáhať a byť užitočnými (101 odpovedí). Tento hodnotový rámec sa často spája s inšpiráciou od učiteľov, rodičov či spolužiakov (77). Ďalej zamestnanci škôl spomínajú získavanie skúseností a rozvoj zručností (61), nové priateľstvá a kontakty (50) či posilnenie životopisu a budúcej kariéry (41).

Z odpovedí je zrejmé, že z pohľadu zamestnancov školy má dobrovoľníctvo pre žiakov primárne hodnotový rozmer (pomoc druhým), ku ktorému sa pridávajú aj praktické prínosy (zručnosti, kontakty, kariérny rast).

Na druhej strane najčastejšie vidia prekážky v nedostatku času spôsobenom školskými povinnosťami a v nedostatku informácií o dobrovoľníckych možnostiach. Ďalšími bariérami sú nízka motivácia žiakov a uprednostňovanie platenej brigády pred dobrovoľníctvom. Menej zásadné sú podľa respondentov faktory ako slabá podpora zo strany školy alebo rodičov, obavy z nezávládnutia úlohy či neistota zo zapojenia medzi neznámymi ľuďmi.

Tieto výsledky ukazujú, že z ich pohľadu sú prekážky zapojenia predovšetkým praktického charakteru (čas a informácie) a až následne hodnotovo-motivačné.

(NE)ZANEDBATEĽNÝ PRÍPAD

V celom prieskume sa našiel len jeden respondent, ktorý uviedol, že na škole v ktorej pôsobí sa dobrovoľníctvo nepodporuje. Tento izolovaný prípad odhaľuje špecifickú kombináciu faktorov, ktoré vytvárajú odlišné prostredie od väčšiny ostatných škôl.

Podľa respondenta je hlavnou bariérou chýbajúca podpora zo strany vedenia školy, pričom k rozvoju by najviac prispela finančná podpora aktivít.

Vnímanie žiakov je podľa neho skôr negatívne – dobrovoľníctvo považujú za stratu času. To naznačuje absenciu pozitívneho rámcovania témy aj nedostatok príležitostí zažiť dobrovoľníctvo ako zmysluplnú skúsenosť. Pri hodnotení prekážok zapojenia sa do dobrovoľníctva označil ako kľúčové faktory nedostatočnú podporu školy či rodičov (hodnota 5) a neistotu, či žiaci zapadnú do kolektívu (hodnota 5). Naopak, časová náročnosť a nedostatok informácií zohrávajú iba strednú úlohu, zatiaľ čo finančný aspekt (uprednostňovanie brigády) sa vôbec neukázal ako problém.

Tento prípad ukazuje, že aj keď je väčšina škôl v regióne dobrovoľníctvu otvorená, existujú výnimky, kde chýba základná podpora a pozitívna kultúra. V porovnaní s ostatnými školami, kde sa dobrovoľníctvo stáva súčasťou školského života, ide o prostredie, ktoré žiakom neposkytuje priestor pre dobrovoľnícku skúsenosť.

(NE)KULTÚRNY MOTOR DOBROVOĽNÍCTVA

Vnútorná kultúra školy
– tradície, hodnoty a príklady
pedagógov – môže byť tichým,
no výrazným motorom
dobrovoľníctva.

(NE)ZNÁMA TÉMA?

V tejto časti sa venujeme odpovediam desiatich respondentov, ktorí uviedli, že nevedia, či ich škola podporuje dobrovoľníctvo. Ide o relatívne malú skupinu, no jej hlas prináša dôležité poznatky – odhaľuje neistotu a informačné vákuum, ktoré môže stať medzi školami a dobrovoľníckymi aktivitami.

Najčastejšie spomínanou prekážkou bol nedostatok času v rámci vyučovania, ktorý zamestnanci škôl vnímajú ako hlavnú bariéru. Ďalším problémom je nedostatok informácií o možnostiach dobrovoľníctva. Len ojedinele sa objavuje nezáujem žiakov alebo chýbajúca podpora vedenia.

DOBROVOĽNÍCTVO (NE)ODMIETAJÚ

Neistota pedagógov neznamená odmietanie, ale často len chýbajúce informácie a slabšiu komunikáciu v škole.

Niektorí respondenti však sami priznali, že sa k téme nevedia vyjadriť – napríklad preto, že na škole pôsobia krátko. To naznačuje, že nejde vždy o reálne odmietanie dobrovoľníctva, ale často o nejasnú komunikáciu a nedostatok informácií.

Polovica respondentov vníma na svojej škole potenciál pre rozvoj dobrovoľníctva, druhá polovica si tým nie je istá. Nikto však priamo neuviedol, že takýto priestor neexistuje – čo je pozitívny signál. Naznačuje to, že neistota sa dá premeniť na otvorenosť, ak školy dostanú viac podpory a príkladov dobrej praxe.

Najčastejšie by zamestnancom škôl pomohlo získať viac informácií o dobrovoľníctve. Významnú úlohu zohráva aj finančná podpora a prepojenie na konkrétne organizácie, ktoré by vedeli ponúknuť príležitosti. Viacerí by uvítali metodickú podporu či školenia a objavila sa aj požiadavka na vytvorenie priestoru v školskom rozvrhu.

Podľa respondentov nášho prieskumu žiaci vidia dobrovoľníctvo najmä ako možnosť pomôcť a byť užitoční, prípadne ako šancu spoznať nových ľudí a získať skúsenosti. Len ojedinele sa objavilo vnímanie, že ide o „zbytočnú aktivitu, ktorá berie čas“. Zaujímavé sú aj odpovede, že žiaci si dobrovoľníctvo nevedia predstaviť v praxi, čo ukazuje, že v niektorých školách chýba konkrétne prepojenie na príležitosti.

Za najväčšie prekážky zapájania sa žiakov do dobrovoľníctva pritom považujú nedostatok času a nedostatok informácií, nasledované nízkou motiváciou žiakov a uprednostňovaním brigády. Psychologické faktory, ako neistota zo zvládnutia úloh či obava nezapadnúť do kolektívu, sú vnímané rozptýlene a skôr individuálne.

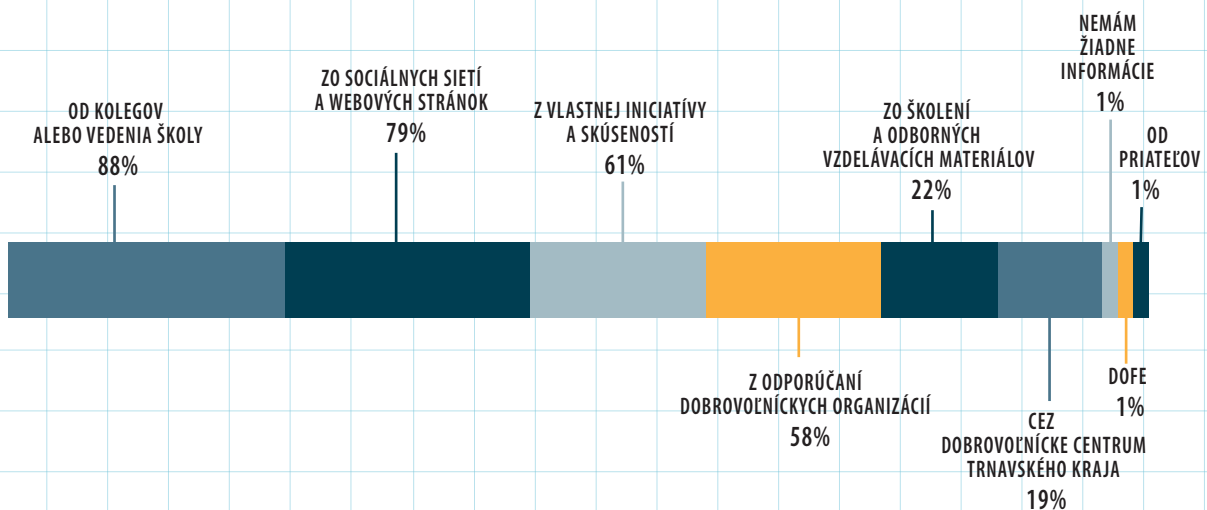
Celkovo teda platí, že v skupine „neviem“ nejde o odmietnutie dobrovoľníctva, ale o neistotu a chýbajúci rámec. Ak školy dostanú viac informácií, metodickú podporu a prepojenia na konkrétne aktivity, potenciál dobrovoľníctva medzi žiakmi sa môže výrazne posilniť.

VZORY (NE)DOBROVOLNÍCTVA

Okrem pohľadu na to, ako školy ako inštitúcie pristupujú k dobrovoľníctvu, sme sa zaujímali aj o samotných zamestnancov škôl – teda učiteľov, ale aj ďalších pracovníkov, ktorí sú súčasťou školského prostredia. Chceli sme vedieť, odkiaľ čerpajú informácie o dobrovoľníctve a či s ním majú osobnú skúsenosť.

Tieto dáta poskytujú dôležitý kontext: ukazujú, do akej miery môžu školskí zamestnanci pôsobiť ako vzory či inšpirátori pre žiakov. Osobná skúsenosť s dobrovoľníctvom môže ovplyvniť ich motiváciu, pripravenosť aj spôsob, akým o dobrovoľníctve hovoria a či ho dokážu v školskom prostredí podporovať autenticky.

Najčastejším zdrojom informácií o dobrovoľníctve sú pre nich kolegovia a vedenie školy (88 odpovedí) a sociálne siete/webové stránky (79). To naznačuje, že rozhodujúcu úlohu zohráva komunikácia priamo v prostredí školy a zároveň online kanály, ktoré sú pre pedagógov ľahko dostupné. Menej často zamestnanci škôl spomínali odborné školenia (22) alebo špecializované inštitúcie, ako Dobrovoľnícke centrum Trnavského kraja (19).

Zaujímavé je, že len jeden respondent deklaroval, že nemá žiadne informácie, čo ukazuje, že dobrovoľníctvo je v učiteľskom prostredí aspoň v nejakej podobe známe.

Dobrovoľníctvo je pre mnohých respondentov osobne známe – 59 uviedlo, že sa mu venovali v minulosti a 45, že sú aktívnymi dobrovoľníkmi aj dnes. Spolu tak ide o výraznú väčšinu, ktorá má skúsenosť s dobrovoľníctvom priamo. Ďalších 10 respondentov uvažuje o zapojení, čo predstavuje potenciál pre rozvoj, zatiaľ čo 19 respondentov deklarovalo, že dobrovoľníctvu sa nikdy nevenovali a ani neuvažujú o zapojení.

Tieto zistenia ukazujú, že zamestnanci škôl, ktorí sami zažili dobrovoľníctvo, môžu byť autentickými vzormi pre žiakov. Zároveň existuje menšia skupina učiteľov, ktorá je od tejto témy vzdialená, čo môže ovplyvniť mieru ich angažovanosti v podpore dobrovoľníctva na škole.

VČITELIA (NE)DOBROVOLNÍČIA

Každý tretí pedagóg
je dnes aktívny dobrovoľník,
väčšina má skúsenosť
aspoň z minulosti.

ČO S (ÍM) (NE)SÚVISÍ?

Aj v prípade zamestnancov škôl sme sa nepozerali iba na samostatné odpovede, ale analyzovali sme aj ich vzájomné prieniky. Výsledky ukazujú, že skúsenosť pedagógov, typ školy a miera podpory dobrovoľníctva tvoria kľúčové faktory, ktoré sa navzájom posilňujú alebo oslabujú.

→ TYP ŠKOLY A MIERA PODPORY DOBROVOĽNÍCTVA

Výsledky ukázali, že gymnáziá majú v porovnaní s inými školami najvyššiu mieru systematickej podpory – až 92 % z nich uvádza, že dobrovoľníctvo aktívne podporujú. Na stredných odborných školách sa častejšie objavuje len príležitostná podpora (33 %), čo poukazuje na menej systematický prístup. Zaujímavým zistením je aj vysoká miera podpory u špecializovaných škôl, ako sú obchodné akadémie či zdravotnícke školy, kde všetci respondenti uviedli, že dobrovoľníctvo podporujú – hoci vzhľadom na nízky počet odpovedí tieto dáta nemožno zovšeobecniť.

Celkovo sa však potvrdzuje, že typ školy výrazne ovplyvňuje intenzitu a charakter podpory dobrovoľníctva.

→ SKÚSENOŠŤ UČITEĽOV A PODPORA ŠKOLY

Osobná skúsenosť s dobrovoľníctvom sa ukazuje ako dôležitý faktor v tom, do akej miery je dobrovoľníctvo podporované aj v rámci školy.

Tam, kde učitelia sami pôsobia ako dobrovoľníci, je pravdepodobnosť vyššej podpory výrazne väčšia. Až 73 % aktívnych dobrovoľníkov uviedlo, že ich škola dobrovoľníctvo systematicky podporuje, zatiaľ čo medzi učiteľmi bez skúsenosti to bolo len 37 %. Navyše, práve táto skupina mala aj najvyšší podiel odpovedí „neviem“, čo poukazuje na nižšiu informovanosť alebo nezájum o túto oblasť.

Dáta tak naznačujú, že osobná angažovanosť zamestnancov školy môže byť motorom rozvoja dobrovoľníctva v školskom prostredí.

→ SKÚSENOŠŤ UČITEĽOV A MOTIVÁCIA ŠKOLY

Podobný efekt sa ukazuje aj pri otázke, ako vnímajú samotní učitelia dôvody, prečo školy organizujú dobrovoľnícke aktivity.

Tí, ktorí majú osobnú skúsenosť, častejšie zdôrazňujú hodnotové a rozvojové aspekty – napríklad rozvoj solidarity a zodpovednosti, osobný rast žiakov alebo získavanie praktických zručností. Naopak, učitelia bez skúsenosti kladú menší dôraz na hodnotové dimenzie a spomínajú najmä praktické benefity či administratívne dôvody. Osobná skúsenosť s dobrovoľníctvom teda vedie k hlbšiemu pochopeniu jeho významu a k širšiemu hodnotovému rámcu v školách.

→ TYP ŠKOLY A REALIZOVANÉ AKTIVITY

Dáta ukazujú, že aj konkrétne typy aktivít, ktoré školy ponúkajú, sa líšia podľa ich zamerania. Gymnáziá poskytujú najpestrejšiu paletu dobrovoľníckych činností – od zbierok cez environmentálne projekty až po komunitné podujatia a pomoc seniorom. Stredné odborné školy sa zapájajú do podobných aktivít, no s menšou intenzitou a častejšie s praktickým zameraním. Zdravotnícke školy či priemyselné školy sa profilujú najmä v oblasti zbierok a podpory seniorov.

Výsledky tak naznačujú, že gymnáziá dominujú v rozmanitosti, zatiaľ čo odborné školy sa sústreďujú na užšie spektrum aktivít.

→ PODPORA ŠKOLY A MOTIVÁCIE ŽIAKOV (V OČIACH UČITEĽOV)

Rozdiely sa prejavili aj v tom, ako zamestnanci škôl vnímajú motivácie žiakov. Na školách, kde je dobrovoľníctvo aktívne podporované, spomínajú zamestnanci škôl širší a realickejší okruh motivácií – od altruistickej túžby pomáhať, cez inšpiráciu od učiteľov a spolužiakov až po získavanie nových zručností a prípravu na budúcu kariéru. Naopak, na školách s len príležitostnou podporou sú tieto motivácie uvádzané v menšej miere a často sa redukujú len na základnú hodnotovú rovinu.

Silná podpora školy teda formuje aj to, ako respondenti vnímajú motiváciu mladých zapájať sa.

(NE)VIDIA TO ROVNAKO!

Okrem samostatného spracovania dát z prieskumu medzi žiakmi a zamestnancami škôl sme sa zamerali aj na porovnanie oboch pohľadov. Tieto prienikové analýzy ukazujú, kde sa vnímanie oboch skupín zhoduje a kde sa naopak rozchádza.

---> TYP ŠKOLY A GEOGRAFICKÉ UKAZOVATELE

Dáta oboch prieskumov sú porovnateľné – v oboch dominujú SOŠ a gymnáziá, zastúpené sú aj menšie špecializované školy (OA, HA, SZŠ, súkromné školy). Geograficky sa prieskumy prekrývajú v rovnakých mestách a obciach, čo znamená, že porovnanie odráža reálne skúsenosti rovnakých alebo veľmi podobných škôl.

VNÍMANIE PODPORY A AKTIVÍT NA ŠKOLÁCH

Zamestnanci škôl vo väčšine prípadov opisujú podporu dobrovoľníctva ako aktívnu a systematickú, dokážu presne pomenovať konkrétne činnosti, ktoré sa na školách realizujú – od zbierok a eko-aktivít až po pomoc seniorom či dobrovoľnícke krúžky. Žiaci však tieto aktivity často vnímajú ako príležitostné, málo zreteľné alebo nevedia, že sa vôbec dejú. Úplné odmietanie dobrovoľníctva je u oboch skupín skôr výnimkou, no rozdiel je v intenzite – zatiaľ čo zamestnanci majú pocit systematickej podpory, žiaci častejšie tvrdia, že škola nerobí nič. Tento nesúlad naznačuje, že problém nespočíva v absencii aktivít, ale v ich viditeľnosti, komunikácii a prepojení na žiakov, ktorí ich nie vždy vnímajú ako súčasť svojho školského života.

---> MOTIVÁCIE

Obe skupiny sa zhodujú, že najdôležitejším motívom je pomoc iným. Rozdiely však ukazuje úloha školy a dospelých: zamestnanci škôl predpokladajú, že sú významným motivačným faktorom, no žiaci ich vplyv uvádzajú len minimálne. Naopak, žiaci viac spomínajú peer-to-peer vplyv, osobné pozvanie či pragmatické benefity (CV, certifikát). Kariérny rozmer zamestnanci škôl pomenúvajú priamo, zatiaľ čo žiaci ho oceňujú najmä nepriamo.

---> BARIÉRY

Spoločným menovateľom pre žiakov aj druhú skupinu respondentov sú časová náročnosť, nedostatok informácií a preferencia platených brigád. Rozdiely sa objavujú v pohľade na motiváciu a podporu: zamestnanci škôl vidia problém aj v nízkej motivácii a nedostatočnej podpore rodičov či školy, čo žiaci sami nepovažujú za zásadnú prekážku. Naopak, žiaci si viac priznávajú psychologické bariéry – neistotu, či zapadnú, alebo strach zo zvládnutia úloh.

---> ZHRNUTIE

Porovnanie dát ukazuje, že zamestnanci škôl a žiaci sa zhodujú v základných hodnotách – altruizmus a pomoc sú spoločným menovateľom, rovnako ako bariéry spojené s časom a informáciami.

ZÁVERY, KTORÉ (NE)ODLOŽÍME BOKOM

Naše prieskumy medzi žiakmi a zamestnancami škôl v Trnavskom kraji nám poskytli obrovské množstvo dát, ktoré nie sú len ilustráciou reality na školách, ale aj veľmi konkrétnym kompasom pre plánovanie ďalších aktivít Dobrovoľníckeho centra Trnavského kraja. V tejto kapitole nechceme len sumarizovať, čo sme zistili, ale jasne pomenovať, čo tieto dáta znamenajú pre našu prácu, ako ich pretavíme do budúcich krokov a aké odporúčania z nich vyplývajú aj pre školy, samosprávy či neziskové organizácie.

ČO SI BERIEME MY

Pre nás sú získané dáta základným východiskom pre naše ďalšie aktivity.

Vidíme, že mladí ľudia majú o dobrovoľníctvo záujem, no často im chýba čas, jasné príležitosti a autentická komunikácia. To, čo nás najviac zaujalo, sú tieto kľúčové body:

- **Škola a sociálne siete sú rovnocenné kanály, kde mladí o dobrovoľníctve počujú. Naše budúce kampane preto musia stáť na prepojení oboch svetov – digitálneho aj školského.**
- **Učitelia chcú byť sprievodcami, nie ambasádormi. To je pre nás signálom, že potrebujú jednoduché nástroje, materiály a príklady, ktoré im uľahčia otváranie témy bez toho, aby cítili, že je to „ďalšia povinnosť navyše“.**
- **Peer-to-peer faktor je kľúčový. Najväčším motivátorom pre mladých je, keď ich oslovia kamaráti alebo spolužiaci. Preto budeme cielene pracovať s rovesníckymi lídrami, mládežníckymi organizáciami či študentskými parlamentmi.**
- **Service Learning sa ukazuje ako jeden z najsilnejších nástrojov. Žiaci vnímajú dobrovoľníctvo počas vyučovania ako najväčší motivátor. To je pre nás jasný signál, že musíme hľadať cesty, ako tento prístup systematicky prinášať do škôl a zároveň poskytovať metodickú podporu pedagógom.**
- **Motivácia je kombináciou altruizmu a pragmatizmu. Dáta ukazujú, že pomoc iným je hlavným dôvodom, ale rovnako dôležitú úlohu hrá aj fakt, že dobrovoľníctvo prináša zručnosti, skúsenosti či certifikáty využiteľné pri štúdiu alebo v práci. V našej komunikácii preto musíme oba tieto rozmery vyvážené prepájať.**
- **Najväčšie bariéry – čas a informácie. To je pre nás výzva pripravovať aktivity dostupné, krátkodobé a dobre komunikované. Naše nástroje musia ponúknuť jasné, konkrétne príležitosti, nie všeobecné odkazy.**

Tieto výstupy sú pre nás pevným základom, na ktorom postavíme ďalšie programy.

Ak to zosumarizujeme, vieme v tejto chvíli, že budeme musieť investovať do rozvoja vizuálne a jazykovo atraktívnej komunikácie na sociálnych sieťach, rozšíriť databázu príležitostí pre mladých priamo v školách a pripraviť balíky nástrojov pre pedagógov, ktoré budú ľahko použiteľné.

ČO ODPORUČAME ŠKOLÁM, SAMOSPRÁVAM A NEZISKOVKÁM?

Aj keď pre nás sú dáta kompasom na priame plánovanie aktivít, pre školy, samosprávy a neziskové organizácie ponúkajú iný pohľad – praktické odporúčania, ktoré im môžu pomôcť dobrovoľníctvo medzi mladými rozvíjať:

- **Pre školy je kľúčové, aby dobrovoľníctvo nebolo len príležitostnou aktivitou, ale systematickou súčasťou života školy. Viditeľnosť a komunikácia smerom k žiakom musia byť jasné – inak ostane aj dobrá práca neviditeľná.**
- **Samosprávy môžu zohrávať dôležitú úlohu pri prepájaní škôl s komunitami a organizáciami. Dáta jasne ukazujú, že dostupnosť príležitostí je jedným z najväčších faktorov ovplyvňujúcich mieru zapojenia.**
- **Neziskové organizácie by mali hľadať cesty, ako svoje dobrovoľnícke príležitosti komunikovať mladým jazykom a zároveň priamo cez školské prostredie. Partnerstvá so školami a peer-to-peer prístup sú tu kľúčové.**

Ako dobrovoľnícke centrum pritom vieme všetkým týmto aktérom podať pomocnú ruku – cez metodické materiály, školenia, prepojenia na sieť organizácií aj cez konkrétne kampane a projekty.

Dáta z prieskumu sú pre nás záväzkom – nie odloženým bokom, ale využitým v praxi.

TU (NE)KONČÍME

Prieskum medzi stredoškólakmi aj zamestnancami škôl nám poskytol bohatý obraz o tom, ako je dobrovoľníctvo vnímané, podporované a aké prekážky či motivátory s ním súvisia. V číslach, grafoch aj otvorených výpovediach sme videli jasný odkaz – dobrovoľníctvo má na školách svoje miesto, ale jeho podoba je rozmanitá a jeho budúcnosť bude závisieť od toho, ako dokážeme spoločne s ostatnými aktérmi pracovať s jeho komunikáciou, organizáciou a podporou.

Na jednej strane sme zistili, že medzi mladými je prítomný silný hodnotový základ – pomoc iným a nezištnosť sú pre nich prirodzené pojmy spojené s dobrovoľníctvom. Zároveň však realita ukazuje, že dobrovoľníctvo často ustupuje pred časovou vyťaženosťou či platenou brigádou. Zamestnanci škôl zas potvrdili, že školy dobrovoľníctvo väčšinou podporujú, no komunikácia smerom k žiakom je neraz slabá, čo spôsobuje, že aktivity nie sú pre mladých dostatočne viditeľné a motivujúce.

Dáta nám však dali aj jasné odpovede, kde leží potenciál – a to nielen pre nás, ale aj pre školy, samosprávy či neziskové organizácie. U žiakov je najsilnejším motivačným faktorom možnosť zapojiť sa priamo počas vyučovania a prepojiť dobrovoľníctvo s vlastnými nápadmi a záujmami. Z toho vyplýva, že Service Learning a podobné prístupy majú šancu stať sa prirodzenou súčasťou školského prostredia. Pre zamestnancov školy zas platí, že ich rola je dôležitá, no nie ako hlavných ambasádorov, ale ako sprievodcov, ktorí otvárajú dvere a poskytujú podporu.

Pre nás sú tieto výsledky jasným kompasom – ukazujú, kam zamerať naše budúce aktivity a ako nastaviť komunikáciu aj programy, ktoré ponúkame. Vieme, že musíme pracovať s autentickými príbehmi mladých, s formátmi, ktoré sú im blízke a so školami, ktoré potrebujú konkrétne metodické a organizačné nástroje. Zároveň vieme, že rovesnícky vplyv a komunitný rozmer sú faktory, ktoré dokážu dobrovoľníctvo priblížiť aj tým, ktorí zatiaľ váhajú.

Pre školy, samosprávy a neziskové organizácie z toho vyplývajú odporúčania, ktoré im môžu pomôcť – cieľiť komunikáciu nielen na zamestnancov škôl, ale aj na vedenie škôl, prepojiť dobrovoľníctvo s vyučovaním, otvárať priestor pre slobodnú voľbu žiakov a nezabúdať na viditeľné výsledky, ktoré motivujú. My im vieme byť partnerom – poskytnúť dáta, inšpirácie, metodickú podporu aj prepojenia na organizácie a programy.

Dobrovoľníctvo teda nekončí vyplnením dotazníkov ani uzavretím tohto dokumentu. Naopak, tieto výsledky sú začiatkom ďalšej fázy – premýšľania, plánovania a najmä realizácie krokov, ktoré prinesú dobrovoľníctvo bližšie k mladým ľuďom a ich školám.

A práve tam, kde sa stretáva škola, komunita a iniciatíva žiakov, môže dobrovoľníctvo nájsť svoje najprirodzenejšie miesto.

DOBROVOĽNÍCKE CENTRUM
TRNAVSKÉHO KRAJA

info@dobrovolnickecentrumtt.sk

+421949 209 865

<https://dobrovolnickecentrumtt.sk>

Materiál vznikol vďaka spolupráci a podpore partnerov, ktorí dlhodobo prispievajú k rozvoju dobrovoľníctva v Trnavskom kraji:

TT TRNAVSKÝ
SK SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

KI KRAJSKÁ
RA INOVAČNÁ
ROZVOJOVÁ
AGENTÚRA

text: © 2025 Dobrovoľnícke centrum Trnavského kraja